Skyddade beteckningar

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Inom EU är det möjligt att registrera beteckningar för vissa jordbruksprodukter (inbegripet livsmedel) samt vin och spritdrycker. Beteckningarna är skyddad ursprungsbeteckning, skyddad geografisk beteckning och garanterad traditionell specialitet.

Om lagstiftningen

På denna sida om kontroll av skyddade beteckningar finns relevant lagstiftning samlad i spalten till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika lagarna och förordningarna. Den lagstiftning som styr området är:

- Förordning (EU) 2024/1143 om geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp för jordbruksprodukter, om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2019/787 och (EU) 2019/1753 samt om upphävande av förordning (EU) nr 1151/2012.
- Förordning (EU) 2019/787 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008.
- Förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.
- Förordning (EU) 2025/26 av den 30 oktober 2024 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143 vad gäller registreringar, ändringar, avregistreringar, tillsyn av skydd, märkning och meddelanden avseende geografiska beteckningar och garanterade traditionella specialiteter, om ändring av genomförandeförordning (EU) 2019/34 vad gäller geografiska beteckningar inom vinsektorn samt om upphävande av genomförandeförordningarna (EU) nr 668/2014 och (EU) 2021/1236.
- Förordning (EU) 2025/27 av den 30 oktober 2024 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143 med regler om registrering och skydd av geografiska beteckningar, garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp samt om upphävande av delegerad förordning (EU) nr 664/2014.
- Förordning (EU) 2019/33 av den 17 oktober 2018 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller ansökningar om skydd och märkning avseende ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, ansökningar om skydd, invändningsförfarandet, ändring och avregistrering av traditionella uttryck samt märkning och presentation inom vinsektorn.

Syftet med reglerna

Reglerna kring skyddade beteckningar är till för att hjälpa producenter av jordbruksprodukter och livsmedel, inklusive vin och spritdrycker, att informera konsumenterna om produkternas och livsmedlens egenskaper och särskilda kvalitéer.

Vad är livsmedel med skyddade beteckningar?

För livsmedel finns det två kategorier av skyddade beteckningar, skyddade ursprungsbeteckningar och skyddade geografiska beteckningar. Dessutom finns en beteckning som heter garanterad traditionell specialitet.

- Skyddad ursprungsbeteckning, (SUB). (Protected Designation of Origin, PDO). Betecknar en produkt som har sitt ursprung i en viss ort eller region eller, i undantagsfall ett visst land, vars kvalitet

eller egenskaper väsentligen eller helt beror på en viss geografisk omgivning. Produkten ska produceras, bearbetas och beredas i det avgränsade geografiska området.

- Skyddad geografisk beteckning (SGB). (Protected Geographical Indication, PGI). Betecknar en produkt som har sitt ursprung i en viss ort eller region eller ett visst land, vars särskilda kvalitet, anseende eller andra egenskaper huvudsakligen kan tillskrivas det geografiska ursprunget. Sambandet mellan produktens egenskaper och det geografiska ursprunget kan därmed även grunda sig i produktens anseende och rykte. Minst ett av produktionsleden ska äga rum i det avgränsade geografiska området.

- Garanterad traditionell specialitet (GTS). (Traditional Specialities Guaranteed, TSG). Betecknar en produkt som produceras, förädlas, har en viss sammansättning eller är framställd av råvaror eller ingredienser som återspeglar traditionellt bruk för produkten i fråga. För att ett namn ska kunna registreras som GTS ska det också ha använts traditionellt för att benämna produkten eller avse produktens traditionella karaktär. Det är bara själva receptet som är skyddat, produkten kan produceras varsomhelst i världen.

Bestämmelser om SUB och SGB finns i avdelning II i förordning (EU) 2024/1143.

Bestämmelser om GTS finns i avdelning III i förordning (EU) 2024/1143.

Registrering av skyddade beteckningar

En grupp av företag eller en bransch kan ansöka för att få beteckningar skyddade. Det är en process i flera steg där både Livsmedelsverket och EU-kommissionen är involverade. På dessa tre sidor får företagen information om hur ansökningsprocessen ser ut.

Ansökningsprocess för SUB

Ansökningsprocess för SGB

Ansökningsprocess för GTS

Svenska registrerade skyddade beteckningar

Några svenska produkter har registrerats med skyddade beteckningar:

Skyddade ursprungsbeteckningar (SUB)

- Allåkerbär från Norrland
- Bohusläns blåmusslor
- Gotlandslins
- Grebbestadostron
- Hjälmargös
- Hånnlamb
- Kaffeost
- Kalix Löjrom
- Norrlandsströmming
- Ostkustströmming
- Rökt Vättersik
- Upplandskubb
- Vänerlöjrom
- Wrångebäcksost

Mer information om de registrerade SUB-produkterna

Skyddade geografiska beteckningar (SGB)

- Bruna bönor från Öland
- Kullings kalvdans
- Lappländsk Fjällröding
- Skedvi Bröd

- Skånsk spettkaka
- Svecia
- Svensk Akvavit/Aquavit
- Svensk Punsch
- Svensk Vodka
- Sörmlands Ädel
- Vindelnrökt skinka
- Vit färsksaltad Östgötagurka
- Värmländskt skrädmjöl
- Äkta Gränna Polkagrisar

Mer information om de registrerade SGB-produkterna

Garanterad traditionell specialitet (GTS)

- Falukorv

Mer information om de registrerade GTS-produkterna

Pågående svenska ansökningar

EU-kommissionen kräver att alla produktspecifikationer offentliggörs när ansökan lämnas in till EU-kommissionen.

Publicerade ansökningar skyddade beteckningar

Anmälan om tillverkning av livsmedel med skyddad beteckning

Ett företag som vill börja producera en produkt med skyddad beteckning, till exempel Falukorv eller Kalix Löjrom ska anmäla detta till den myndighet som ansvarar för kontrollen av livsmedelshanteringen på anläggningen.

Kontrollmyndigheten ska kontrollera att produktspecifikationen följs samt att företaget har de rutiner och förutsättningar som krävs innan utsläppandet på marknaden. Företaget får inte börja använda märkningen (den skyddade beteckningen och logotypen/unionssymbolen) innan myndigheten har säkerställt detta. Det ska framgå av företagets godkännande eller registrering att de producerar en skyddad beteckning.

För företag som har Livsmedelsverket som kontrollmyndighet kan anmälan göras via Livsmedelsverkets e-tjänst på länken nedan. Övriga företag ska kontakta sin kontrollmyndighet (kommunen eller länsstyrelsen) för att göra anmälan om tillverkning av en produkt med skyddad beteckning.

Anmälan om tillverkning av skyddad beteckning till Livsmedelsverket - Livsmedelsverket

Den kontrollerande myndigheten ska också underrätta Livsmedelsverket efter genomförd kontroll via e-tjänsten:

Rapportering av ny anläggning/ändring av uppgifter om befintlig anläggning för skyddad beteckning

Därefter publicerar Livsmedelsverket anläggningens eller företagets namn på verkets hemsida. Syftet med rapporteringen är att tillhandahålla information om de företag som tillverkar skyddade beteckningar för att göra kontrollen mer effektiv.

Tillverkare av skyddade beteckningar

Företaget som producerar en produkt med skyddad beteckning ansvarar för att informera sin kontrollmyndighet om produktionen förändras eller upphör. Kontrollmyndigheten ska i sin tur informera Livsmedelsverket så att anläggningslistorna över vilka företag som producerar produkter med skyddade beteckningar är aktuella.

Märkning av livsmedel med skyddad beteckning

Livsmedel som är märkta med en skyddad beteckning ska också följa de regler för märkning som följer av förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna.

Beteckningarna får användas av varje aktör som saluför en produkt som uppfyller kraven i den aktuella produktspecifikationen, se artikel 36 i förordning (EU) 2024/1143. Unionssymboler som är kopplade till beteckningarna ska finnas med i märkningen. Dessutom ska produktens registrerade namn finnas i samma synfält, se artikel 37.3 samma förordning. För produkter med beteckningen GTS som producerats utanför EU är det frivilligt att använda symbolen, se artikel 70.3 samma förordning. För jordbruksprodukter, inklusive livsmedel, och spritdrycker ska också producentens namn anges i märkningen i samma synfält som den skyddade beteckningen, se artikel 37.5 samma förordning. För detta finns övergångsbestämmelser för produkter som märkts före den 14 maj 2026.

Namn som har registrerats som SUB och SGB är skyddade mot varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av ett registrerat namn för produkter som inte omfattas av registreringen, se artikel 26 i förordning (EU) 2024/1143. Det vill säga att man inte får använda ett registrerat namn för en liknande produkt. Parmaskinka får därmed inte användas för annan lufttorkad skinka än för just Parmaskinka.

Skyddet för SUB och SGB gäller också för varje missbruk, imitation eller anspelning, även när produkternas eller tjänsternas verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts eller följas av uttryck som ”typ”, ”stil”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i”, ”imitation” eller liknande. Därmed är det inte tillåtet att skriva ”ost av feta-typ” eller ”skinka tillverkad med samma metod som parmaskinka”.

Ovanstående gäller även när produkterna används som ingrediens.

Produkterna är också skyddade mot all annan osann eller vilseledande information oavsett var den anges, se artikel 26.1 c och d i förordning (EU) 2024/1143. Uttrycket ”äkta” bedöms som vilseledande om de används på livsmedel som har en skyddad beteckning, eftersom motsatsen (oäkta) inte får finnas. Se artikel 7 i förordning (EU) nr 1169/2011.

Generiska namn

När det i en skyddad beteckning ingår en term på en produkt som anses vara generisk, strider det inte mot punkterna a och b i artikel 26 i samma förordning att använda den generiska termen. Att ett namn eller en term har blivit generiskt innebär att dess produktnamn har blivit det namn som allmänt används för produkten i unionen, se artikel 2.1 h i förordning (EU) 2024/1143.

Skyddade beteckningar ska inte bli generiska, se artikel 26.6 i samma förordning. Generiska termer ska inte heller registreras som skyddade beteckningar enligt artikel 28.1 i samma förordning.

Hur ser unionssymbolerna ut och när de får de användas?

Symbolerna, också kallade logotyper, kan förekomma i olika varianter och kan ersätta texten för aktuell beteckning. Det är obligatoriskt att märka med unionssymbolerna, se artikel 37.3 i förordning (EU) 2024/1143.

Symbolernas utformning (färg, textstorlek och typsnitt med mera) finns beskriven i bilaga XVII till förordning (EU) 2025/26.

Logotyper för skyddade beteckningar på EU-kommissionens webbsida

Kontroll i produktionsledet

Varje produkt har en produktspecifikation som måste följas. En produktspecifikation kan behöva kompletteras med ett recept beroende på produkt. Det är viktigt att recept och specifikation stämmer överens och är kända av den personal som tillverkar produkten. Det ska finnas rutiner för att säkerställa att receptet följs av alla.

Produktspecifikationerna för jordbruksprodukter och livsmedel, inklusive vin och spritdrycker, finns i EU:s databas eAmbrosia.

EU:s databas eAmbrosia

Om andra produkter tillverkas i samma lokal behöver producenten visa att det inte sker någon sammanblandning av produkterna. Det är särskilt viktigt om det är snarlika produkter eller produkter som delvis har samma ingredienser.

Exempel på kontrollfrågor som rör produktionen avseende skyddade beteckningar:

- Finns produktspecifikation tillgänglig?
- Hur säkerställer företagaren att receptet/tillagningsmetoden överensstämmer med specifikationen?
- Visar leverantörssedlar var råvaran kommer ifrån?
- Är logotypen rätt utformad?
- Vilka frivilliga uppgifter finns?

EU-kommissionen har tidigare tagit fram riktlinjer för hur livsmedel som innehåller ingredienser med SUB och SGB ska märkas. Riktlinjerna bygger på den tidigare förordningen (EU) nr 1151/2012, men de kan fortfarande användas som stöd vid tolkning av artikel 27 i den nya förordningen (EU) 2024/1143. Livsmedelsverket kommer dessutom att ta fram kompletterande vägledning med förtydligande exempel, för att underlätta för både företag och kontrollmyndigheter.

Meddelande från kommissionen – Riktlinjer för märkning av livsmedel som innehåller ingredienser med ursprungsbeteckningar (SUB) och skyddade geografiska beteckningar (SGB)

Kontroll i grossistledet

Om ompackning sker av varor ska det finnas rutiner för att varor med skyddad beteckning inte blandas ihop med liknande varor. Rutinerna för eventuell märkning ska säkerställa att den skyddade beteckningen anges på korrekt sätt på den ompackade varan och att en skyddad beteckning inte används på andra liknande varor.

Eftersom den skyddade beteckningen ska skyddas mot all annan osann eller vilseledande information oavsett var den anges kan marknadsföringsmaterial, webbsidor och orderkataloger också kontrolleras. Se artikel 26 c och d i förordning (EU) 2024/1143.

Kontroll i restauranger

Det som står på menyn bör rimligen också finnas i restaurangen.

Skyddade beteckningar som ibland kan hittas på menyerna:

- Feta/Fetaost (SUB)
- Roquefort (SUB)
- Parmesanost/Parmigiano Reggiano (SUB)
- Prosciutto di parma/Parmaskinka (SUB)
- Jamon serrano/Serranoskinka (GTS)
- Gorgonzola (SUB)
- Kalix löjrom (SUB)
- Vänerlöjrom (SUB)

Märkningen på förpackningar i förvaringsutrymmen kan stämmas av mot menyn. Om ett livsmedel har packats om i en anonym förpackning bör det kunna verifieras att det ändå är det livsmedel som påstås. Verifiering kan till exempel ske genom att studera leverantörssedlar eller kvitton.

Exempel på avvikelse

På menyn står det Parmaskinka och i kylen hittas bara lufttorkad skinka från Tyskland, företagaren kan inte visa upp några kvitton eller leverantörssedlar på att Parmaskinka finns. Parmaskinka/Prosciutto di Parma får endast användas om skinka som tillverkats enligt speciella, traditionella metoder i provinsen Parma. Endast skinka som märkts med symbolen med en ”hertigkrona” med ordet Parma får kallas parmaskinka/Prosciutto di Parma. Annan lufttorkad skinka får inte kallas Parmaskinka i menyn. Artikel 26 i förordning (EU) 2024/1143.

Kontroll i butik

I butiksledet kan både färdigförpackade och livsmedel som inte är färdigförpackade kontrolleras. I delikatessdisken eller motsvarande där oförpackade varor förvaras kan också kontroll göras, exempelvis på skyltningen. Dels ska skyltarna naturligtvis vara rättvisande, dels får inte uttryck som ”Fetaosttyp”, ”Serranoliknande” eller liknande uttryck förekomma på skyltningen. Se artikel 26 i förordning (EU) 2024/1143.

Senast uppdaterad 21 april 2026 Ansvarig grupp ROR_MEX